

Din väg till trygga och effektiva lyft

En beställarguide för trygg och
effektiv beställning av kran tjänster

Din guide till ett säkert och effektivt lyftprojekt

Ett säkert och väl genomfört lyftarbete bygger på kunskap, planering och samverkan.

Den här guiden är framtagen för att göra det enklare för dig att beställa kranjänster rätt – från planering till genomförande.

Den ger stöd i hur du som beställare kan skapa förutsättningar för säkra och effektiva lyft. Med en tydlig ansvarsfördelning, rätt kompetens och rätt avtal får du ett säkrare effektivare lyftarbete som minskar risken för förseningar och extra kostnader.

Bakom guiden står Svenska Mobilkranföreningen, som i över 60 år har arbetat för en säkrare och mer professionell lyftbransch – där kvalitet, kompetens och ansvar står i centrum.

Vi samlar branschens ledande aktörer och verkar för gemensamma standarder, utbildningar och säkra arbetsmetoder. Vårt centrala avtal för mobilkranjänster, AHK25, är en viktig del i detta arbete och ger tydliga ramar för trygga och effektiva lyftjänster.

Vår förhoppning är att guiden ska bidra till tryggare, säkrare och mer effektiva lyftarbeten – för både dig som beställare och för leverantörer av kranjänster.

Mattias Josefsson
vd, Svenska Mobilkranföreningen – Lyftspecialisterna

“Rätt avtal ger en tryggare och mer lönsam affär för alla inblandade.”

AHK25 – branschens standardavtal

Allmänna Hyresbestämmelser för Kranar, AHK25, reglerar förhållandet mellan beställare och uthyrande kranföretag. Avtalet säkerställer balans mellan parterna och tydliggör ansvar, planering och ersättning.

En tydligare väg till säkrare, smartare och mer lönsamma lyft.

Varje lyckat lyft börjar långt innan kranen rullar in på arbetsplatsen. Som beställare ansvarar du för att skapa rätt förutsättningar för ett tryggt, säkert och effektivt lyftarbete. Följ vår tidplan och checklista för ett lyckat lyft.

8-10

Veckor innan lyft

Kartlägg förutsättningarna

Ett lyftprojekt börjar alltid med en noggrann kartläggning av vad som ska lyftas och platsens förutsättningar för ett lyckat lyft. Redan i det här stadiet är det viktigt att identifiera potentiella risker och särskilda utmaningar med lyftet för att hitta rätt kran och kompetens. Du behöver också säkerställa om det krävs särskilt tillstånd i samband med lyft eller transporten dit. Kranföretag kan genom konsultation ge klarhet i om det behövs exempelvis tillstånd för markupplåtelse och om det behövs sökas dispens vid transport av fordon och utrustning. Genom att fundera över de här frågorna i ett tidigt skede skapar du bättre förutsättningar för ett lyckat projekt.

Behöver du rådgivning eller extra stöd?

Genom ett platsbesök kan kranföretaget bidra med extra konsultation i form av förprojektering. I det arbetet ingår utöver platsbesök, teknisk bedömning, riskanalys och stöd med underlag för eventuella tillståndsansökningar.

Ansvar och rollfördelning regleras i AHK25, som du kan ladda ner via QR-koden på sida 7.

Offert, tillstånd och tilläggstjänster

Ett lyft är sällan bara ett lyft. Det kräver planering, samordning och ofta flera arbetsmoment utöver själva kranlyftet. Många av dessa moment är tilläggstjänster som kranföretaget erbjuder. Att inkludera dessa tjänster i din beställning gör projektet mer förutsägbart, säkert och effektivt.

Större projekt, särskilt inom bygg och industri, kräver ofta omfattande HSEQ-rapportering (hälsa, säkerhet, miljö och kvalitet). Kranföretaget kan bistå med dessa resurser – exempelvis delta på arbetsmöten, skyddsronder och rapportering. Tänk på att dessa insatser innebär kostnader och bör beställas av kranföretaget. Det är vanligt att de hanteras som tilläggstjänster kopplade till AHK25 §2.11, som reglerar tillkommande arbete och extra personal.

Finns rätt tillstånd på plats?

Som beställare ansvarar du enligt arbetsmiljölagen för att lyftet planeras och riskbedöms. Säkerställ att en riskanalys genomförs i samverkan med kranföretaget. Vid arbete nära allmän väg, järnväg eller flygplats krävs särskilda tillstånd. Kranföretaget kan bistå med dessa ansökningar – men det är viktigt att detta avtalas i förväg i form av tilläggsbeställningar.

För tunga mobilkranar krävs ofta särskild transportdispens från Trafikverket eller kommunen. Handläggningstiden är normalt omkring 10 arbetsdagar. Kom ihåg att även tillträdesvägar och uppställningsyta ska ha tillräcklig bärlighet för kranen och det gods som ska lyftas.

Ansvarspunkter och checklista för beställare

Följande punkter antecknas i ett beställningsdokument som underlag till kranföretaget:

- Beskriv vad som ska lyftas (vikt, mått, känslighet).
- Beskriv var lyftet sker (bärighet, lutning, hinder, tillträdesväg).
- Fastställ när lyftet ska ske och gör en preliminär tidplan som också tar andra arbeten på platsen i beaktande.
- Kontrollera behov av tillstånd för transport (väg, järnväg, flyg, transportdispens).
- Utse kontaktperson för lyftarbetet på arbetsplatsen.

Tillträdesvägar och uppställning

Du som beställare är ansvarig för att tillträdesvägar har tillräcklig bärlighet, bredd och lutning för säker transport till uppställningsplatsen och att arbetsytan där kranen ska ställas upp har tillräcklig bärlighet för kranen och det lyft som ska utföras.

Ansvarspunkter och checklista för beställare

- Sammanställ komplett offertförfrågan (plats, objekt, höjd, tillträdesvägar, uppställningsplats och datum).
- Besluta om eventuella tilläggstjänster tillsammans med kranföretaget.
- Vid stora lyft: utse lyftledare (ofta BAS-U) med kunskap om säkra lyft.
- Planera och boka platsbesök med kranföretaget för riskanalys och preliminär lyftplan.
- Säkerställ att AHK25 används som avtalsgrund (läs mer om varför på sida 7).

Fråga gärna efter följande tilläggstjänster om du är osäker

- Projektering
- Riskanalys
- Tillståndsansökningar

4-6

Veckor innan lyft

Teckna avtal, försäkring och fastställ lyftplan

När offerten är godkänd ska ansvar, roller och villkor formaliseras i avtal. AHK25 ger en tydlig grund för planering, riskhantering, ersättning och försäkring.

Lyftplanen beskriver hur lyftet ska genomföras och är ett lagkrav enligt AFS 2023:11 vid alla lyft där flera personer deltar och en förutsättning för att AHK25 ska gälla fullt ut. Den minskar risken för olyckor, stillestånd och missförstånd mellan parterna.

Se också till att alla tilläggstjänster och betalningsvillkor är dokumenterade innan start. Läs mer om AHK25 och ladda ner avtalet via QR-koden på sida 7.

Försäkringar

Som beställare ansvarar du för att ha rätt försäkringar för det gods som ska lyftas. Enligt AHK25 §8 är ersättningen vid skada begränsad till 10 Mkr för person- och saksador och 1 Mkr för gods i lyft. Vid lyft av värdefullt gods kan kostnad för tilläggsförsäkring tillkomma.

1-2

Veckor innan lyft

Planera för lyftdagen

I god tid innan lyftet bör du som beställare säkerställa att inga förutsättningar förändrats och att lyftplan gäller.

På lyftdagen ansvarar lyftledaren för att lyftplanen efterlevs, medan kranföraren avgör när lyftet kan ske säkert. All kommunikation sker via lyftledaren.

Vind, sikt och underlag påverkar stabilitet och säkerhet. Respektera alltid förarens beslut att avvakta vid osäkra förhållanden.

Efter lyftet – följ upp och lär

När lyftet är genomfört avslutas inte uppdraget – tvärtom finns mycket att vinna på en tydlig avslutning och uppföljning. En bra uppföljning skapar lärande för båda parter och lägger grunden för nästa lyckade projekt.

Säkerställ att alla moment genomförts enligt lyftplanen och att eventuella avvikelser är dokumenterade. Gå igenom checklisten, riskanalysen och eventuella händelser tillsammans med kranföretaget. Dokumentation är ett viktigt underlag både för kvalitetsäkring och vid framtida revisioner eller försäkringsärenden.

Ansvarspunkter och checklista för beställare

- Bekräfta att AHK25 gäller (§§2, 3.3, 5 och 8).
- Klargör planering och ansvarsfördelning (se sida 6).
- Reglera tilläggstjänster och extra personal.
- Avtala betalningsvillkor, index och avbokningsregler.
- Kontrollera försäkringskydd för gods och personal.
- Lyftledaren fastställer lyftplanen tillsammans med kranföretaget.

Detta är en lyftplan

En lyftplan ska alltid finnas vid större och mer komplicerade lyft. Den beskriver hur lyftet ska genomföras och innehåller normalt:

- Syfte och omfattning av lyftet
- Rollfördelning (lyftledare, förare, signalman, medhjälpare)
- Beskrivning av lyftobjekt och utrustning
- Tekniska data: vikt, tyngdpunkt, kranplacering, räckvidd, marktryck
- Riskbedömning och säkerhetsåtgärder
- Kommunikationsvägar
- Väderspårar och avbrottsrutiner

Ansvarfördelning

- Lyftledaren ansvarar för att lyftplanen tas fram och följs.
- Kranföretaget bidrar med tekniska data, ritningar, bärlighetskrav och kran-specifika riskbedömningar.
- Beställaren godkänner planen och säkerställer att alla på plats känner till den.

Ansvarspunkter och checklista för beställare

- Är samtliga roller tillsatta och tillgängliga?
- Är tillträdesvägar fastställda och godkända?
- Är uppställningsplatsen intakt?
- Finns rätt förutsättningar för att uppfylla säkerhetsavstånd till andra objekt, maskiner och människor?
- Är lyftplanen godkänd och känd av alla på plats?

Rätt roller och kompetenser – grunden till ett säkert lyft

Ett säkert lyft handlar inte bara om rätt kran och utrustning – det handlar om rätt människor, med rätt kompetens och tydliga roller.

I varje lyftuppdrag, oavsett storlek, behövs en tydlig organisation där beställare, kranföretag och personal på plats samarbetar enligt gemensamma rutiner.

De roller som beskrivs nedan utgår från AFS 2023:11 (Lyftanordningar och lyftredskap) och AHK25 (Allmänna hyresbestämmelser för kranar) – branschens gemensamma grund för säkra och professionella lyft.

Tillsammans utgör de ramen för ansvar, kommunikation och beslutsvägar genom hela processen – från planering till uppföljning.

Hitta leverantörer

Vi har närmare 80 medlemsföretag i hela Sverige. På vår webb hittar du kranföretag som arbetar i enlighet med AHK25 för säkra och effektiva lyft.

Beställare / Uppdragsgivare

Som beställare initierar och äger du uppdraget. Du anlitar kranföretaget och ansvarar därmed för planering, riskbedömning och samordning på arbetsplatsen. Som beställare ska du ge korrekta uppgifter om vad som ska lyftas var och när – samt se till att alla nödvändiga tillstånd finns.

Huvudansvar enligt AHK25 §3.3:

- Utse kontaktperson på plats.
- Övergripande arbetsmiljöansvar för lyftområdet.
- Säkerställa att riskanalys och lyftplan tas fram.
- Utse lyftledare och tillhandahålla signalman och medhjälpare vid behov.

Kranföretaget (Leverantör)

Kranföretaget levererar och bemannar kranen samt ansvarar för att utrustningen är besiktigad, kontrollerad och framförs av kompetent personal. Kranföretaget bidrar ofta med tekniskt stöd, riskbedömning och planering.

Huvudansvar enligt AHK25:

- Tillhandahålla kran, förare och eventuell lyftledare.
- Genomföra tekniska bedömningar och riskbedömning på körsedel.
- Svara för teknisk information som kranens arbetsområde, axeltryck och maximal lufthöjd.
- Följa tillverkarens anvisningar och gällande säkerhetsföreskrifter.

Lyftledare

Lyftledaren är den operativa ledaren för lyftet och ska ha dokumenterad kompetens enligt AFS 2023:11. Rollen är obligatorisk vid lyft där flera personer deltar. Lyftledaren ansvarar för att lyftet planeras, förbereds och genomförs säkert samt att alla följer lyftplanen.

Typiska uppgifter:

- Upprätta eller godkänna lyftplanen.
- Säkerställa rätt utrustning, kommunikation och personal.
- Stoppa arbetet vid förändrade risker eller väderförhållanden.
- Leda genomgång ("toolbox talk") före lyftet.

Kranförare

Utför lyftet enligt lyftplanen. Kranföraren ska ha giltigt yrkesbevis från BYN (Byggbranschens Yrkesnämnd) eller TYA (Transportfackens Yrkes- och Arbetsmiljönämnd) och arbetsgivarens skriftliga tillstånd enligt AFS 2023:11 kap. 11. Kranföraren avgör alltid om det är säkert att genomföra lyftet.

Typiska uppgifter:

- Genomföra daglig kontroll av kranen.
- Säkerställa stabilitet, bärighet och räckvidd.
- Kommunicera med lyftledare och signalman.
- Stoppa arbetet vid risker, väderpåverkan eller osäkerhet.

Signalman / Medhjälpare

Signalman fungerar som kranförarens "ögon" på marken och ansvarar för tydliga och säkra signaler under lyftet. Rollen kräver utbildning och vana att tolka standardiserade signaler. Medhjälpare bistår vid lastkoppling, avspärrning och mottagning av gods.

Typiska uppgifter:

- Upprätta och kontrollera avspärrningar.
- Ge korrekta signaler till kranföraren.
- Kontrollera att lasten är rätt kopplad och balanserad.
- Samverka med lyftledaren vid eventuella avvikelser.

HSEQ-ansvarig / Arbetsmiljösamordnare

Hanterar frågor kring hälsa, säkerhet, miljö och kvalitet. Rollen finns ofta hos större beställare eller entreprenörer. Vid större lyft ansvarar HSEQ-rollen för att riskbedömningar och dokumentation uppfyller kundens och myndigheternas krav.

Typiska uppgifter:

- Delta i planering och riskanalys.
- Säkerställa att dokumentation (lyftplan, riskanalys, tillstånd) uppfyller krav.
- Rapportera avvikelser och följa upp HSEQ-data efter lyftet.

Avtalad trygghet med AHK25

Ett tydligt avtal är det bästa skyddet för både beställare och kranföretag. Genom att använda branschens standard – AHK25, Allmänna hyresbestämmelser för kranar – får båda parter en tydlig och rättvis grund.

AHK25 reglerar de viktigaste delarna av affären, som planering, ansvar, ersättning och försäkring. Det gör det lättare för dig som beställare att veta vad som ingår – och för leverantören att planera rätt resurser.

Fyra nycklar i AHK25

1. §2 – Planering och förarbete: säkerställer att förberedelser och riskbedömning omfattas.
2. §3.3 – Beställarens ansvar: tydliggör att du som beställare ansvarar för medhjälpare, signalman och säkerhetsorganisation.
3. §3.9 & 3.11 – Kranföretagets ansvar: Tydliggör vad kranföretaget har för ansvar för avtalade lyfttjänster.
4. §5 – Kommersiella villkor: reglerar hur pris, hyra och eventuella tillägg ska hanteras.

Försäkring och ansvar

Som beställare är det viktigt att säkerställa värdet på det som ska lyftas. Enligt AHK25 §8 är ersättningen vid skada begränsad till 10 Mkr för person- och saksador och 1 Mkr för gods i lyft. Vid lyft av värdefullt gods kan kostnad för tilläggsförsäkring tillkomma.

Betalning och villkor

AHK25 anger rekommenderade betalningsvillkor, men dessa kan anpassas i avtalet. För en trygg affär rekommenderas att betalningsvillkoren följer branschpraxis (30 dagar netto).

Enligt AHK25 §5.1.1– 5.1.5 bör priser och ersättning för tillkommande arbete tydligt framgå av offerten eller bilagd prislista. Avvikelse ska dokumenteras under projektets gång.

Tillägg och indexreglering

Vid längre uppdrag eller där priser påverkas av bränsle, transportkostnader eller löner, kan indexreglering tillämpas. Detta anges i avtalet under §6.2.

Ladda ner avtalet

AHK25 finns att ladda ner som utskrivbar PDF på mobilkranforening.se. Scanna QR-koden för att komma direkt till dokumentet.

Sammanfattande checklista

Den här checklistan sammanfattar de viktigaste punkterna i guiden och är bra att ha nära tillhands i samband med beställning av krantjänster.

Förberedelser

- Har du beskrivit vad som ska lyftas, var och när?
- Finns riskanalys och planering av tillträde och uppställningsyta?
- Är platsbesök genomfört eller planerat?

Avtal & ansvar

- Har ni enats om vad uppdraget omfattar enligt villkoren i AHK25?
- Är tilläggstjänster, utrustning och HSEQ-resurser tydligt specificerade?
- Är betalnings- och indexvillkor klara?

Genomförande

- Finns lyftplan och utsedd lyftledare?
- Har alla på platsen kännedom om lyftplanen och säkerhetsrutinerna?
- Är försäkring och dokumentation uppdaterade?

Efter arbetet

- Har uppföljning och avvikelser dokumenterats?
- Är fakturering och eventuella tillägg verifierade?
- Har lärdomar delats med berörda parter?

Om Mobilkranföreningen

Svenska Mobilkranföreningen – Lyftspecialisterna är branschorganisationen för företag med specialistkompetens inom lyftande maskiner.

Föreningen samlar närmare 80 medlemsföretag med över 1 000 mobilkranar och andra lyftande maskiner i drift över hela landet.

Vår roll är att driva branschens utveckling genom kunskap, standarder och dialog – med fokus på säkerhet, professionalitet och ansvar.

Vi erbjuder stöd till både medlemsföretag och beställare genom vägledningar, utbildningar och branschstandarder.

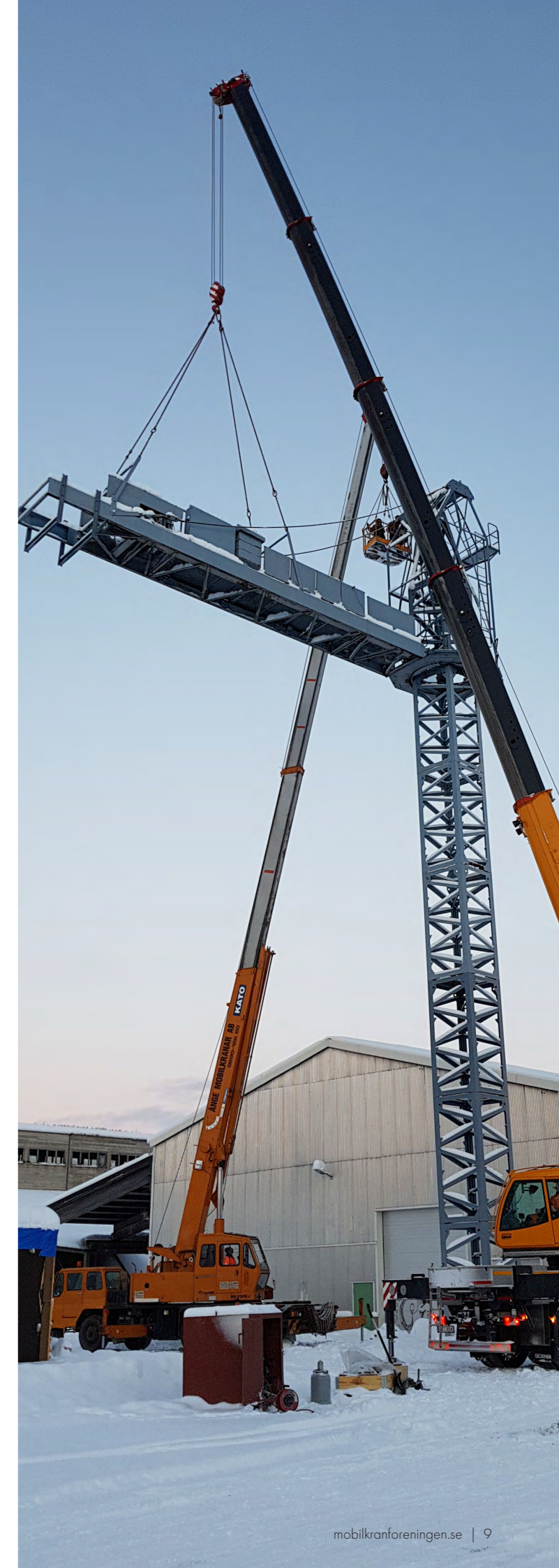
För mer information, besök vår webbplats eller kontakta oss direkt.

Svenska Mobilkranföreningen – Lyftspecialisterna

c/o United Spaces, Drottninggatan 32,
111 51 Stockholm

Tel: 08-400 268 92

E-post: info@mobilkranforeningen.se

mobilkranforeningen.se